

**KUVATAIDE-
AKATEMIA**

✕ TAIDEYLIOPISTO

Teemu Kangas
2015

Drawn Space

Drawn Space

Lopputyöni *Drawn Space* on tussilla ja paperilla tehty tilataideteos. Teoskokonaisuus esittää puisia esineitä ja rakennelmia. Kuvan kevät 2015 näyttelyssä teos koostui tilan keskelle asetellusta paperisesta hirsirakennuksen pohjasta, yhdestä seinään nojaavasta ja yhdestä lattialla makaavasta paperilaudasta, paperisesta halkokasasta, korkealle näyttelyseinään ripustetusta paperisesta linnunpöntöstä ja seinän viereen rutistuneesta paperihirrestä. Teos esittää arkipäiväisestä suomalaisesta vapaa-ajan ympäristöstä löytyvät esineet yhtäaikaisesti kuvana ja ideana. Teokset käsittelevät kuvan, idean, ajatuksen ja todellisuuden välistä suhdetta. Jokapäiväinen ympäristö toimii näin ei niin arkipäiväisen ajattelun paikkana ja lähteenä.

Tilateoksen keskellä olevan rakennelman paperisten hirsien maalaustekniikka perustuu kehittämäni menetelmään, jossa rutistellaan paperirullalta suoristettua n. 300g/m² Canson-paperia. Rutistelun jälkeen paperi silitetään silitysraudalla uudestaan suoraksi. Pinta ei jää näin liian ruttuiseksi. Viivat vedetään tussiin kastetulla leveällä siveltimellä paperin mittaiseen kertopuun palaan nojaten. Kaksiulotteinen tasopiirros kootaan kolmiulotteiseksi palkiksi kuumaliimalla liimaten. Rutistelusta johtuvat epätasaisuudet saavat maalatun pinnan näyttämään joko piilukirveellä hakatulta tai palaneelta puulta, tai hyvin jyrkästi valottuneelta satelliittivalokuvalta vuoristosta, kuun, tai asteroidin pinnasta. Tulkintani vaihtelevat näkökulmaa muutettaessa. Tarkoitukseni on nimenomaan se, ettei pinta asetu selkeästi johonkin edellä mainituista tulkinnoista, vaan säilyttää liikkuvan ominaisuutensa.

Tilateoksen muiden osien pinnat on maalattu tussisiveltimellä niin, että ne vaikuttivat mustavalkoisilta kuvilta puusta ja niiden syistä. Samalla katsojalle on myös selvää, että kyseessä on siveltimenveto. Syyt eivät noudattele luonnosta löytyvän puukappaleen mallia yksi yhteen, vaan vain hyvin yleisellä tasolla. Katsojan mieli kuitenkin lukee pintaa mustavalkoisena kuvana aidosta kohteesta. Katsoja haluaa lähtökohtaisesti aina leikkiä taiteilijan mukana ja suhtautuu empaattisesti leikin aloitukseen, jos tietyt vähimmäisehdot täytetään. Näin herää myös kysymys siitä, missä esittävän ja abstraktin kuvan erottava raja sijaitsee.

Teoskokonaisuuteen kuuluvan seinän viereen taitetun hirren tarkoituksena on paljastaa teoksen illuusio, sen esittävyys ja kuvamaisuus. Teoskokonaisuus on yhtäaikaisesti siis kuva ja tila, johon voi mennä sisään. Analysoidessani teosta lisää ajattelen sen olevan konkreettinen kuva ideasta. Mustavalkoisuus ja paperisuus liittyy esineen käsitteellisyyteen. Tämä johtuu luultavasti siitä, että mieli rinnastaa teoksen tekstiin ja paperiin. Harva asia reaali maailmassa on kuitenkaan mustavalkoinen. Teos on siis näiltä osin maailmasta etäännyttänyt. Mustavalkoisuudessa kaikki epäoleellinen on myös peseytynyt pois ja jäljellä on vain perustava rakenne tai hahmo. Varsinkin tilateoksen halkopinon geometrinen täydellisyys liittyy ne ideoiden maailmaan ja ”halon tyyppiin”. Tutkiessani halkopinoja havaitsin viisi halkotyyppiä, joita aidoissa halkopinoissa yleensä on.

Paperisuus korostaa teoksen epämateriaalisuutta ja hetkellisyyttä. Se on pysymätön kuten kaikki muutkin ilmiöt, mutta materiaalina paperi tekee siitä vielä hieman hetkellisemmän ja materiaalittoman – kuin ajatuksen, joita paperille nopeasti hahmotellaan. Tekoprosessin aikana tavoitteenani oli tehdä esineitä, joka yhtä aikaisesti ovat ja eivät ole olemassa: taideesine hirsimökistä ei ole asuttava, se on vain kuva. Se ei ole olemassa konkreettisena asuttavana hirsimökkinä. Ajatuksen ja konkretian suhde on häilyvä: ajatuksista tulee lopulta konkreettisia tekojen kautta, mutta ajatuksetkin vaikuttavat konkreettisesti ajattelijaan heti mieleen ilmestyttyään. Ajatus pitää kuitenkin tehdä jollain tavoin näkyväksi ja näkyvyydellä on olemassa aste-eroja. On lopulta hankala vetää selkeää rajaa sille, missä vaiheessa ajattelu, tunteminen, havainto ja havaintojen kohde eriytyvät, tai hierarkiaa sille, milloin ajattelu luo muotoa ja muoto ajattelua. Väitän, että samalla tavalla voi olla hankalaa määritellä kuvan ja todellisuuden suhdetta, vaikka arkijärjellä ajatellen ero on selvä.

Lopullisessa teoskokonaisuudessa kuvataan rakenteilla olevaa paikkaa. Päädyin keskeneräiseen ja avoimeen muotoon työskentelyprosessin aikana, koska rakenteilla olemisen ideassa oli mielestäni enemmän mahdollisuuksia kuin valmiiksi tehdyssä ja ”suljetussa” ideassa. Teoskokonaisuuden toteutustapa ja veistosten pinnasta tehtyjen havaintojen eri tulkinnat avasivat prosessin aikana jatkuvasti uusia mahdollisuuksia. Pidän tästä, enkä halunnut sitoa teoksia liiaksi vain yhden idean kuvittamiseen, vaan säilytin teokset risteyskohtana erilaisille mahdollisuuksille.

Työskentelyprosessin aikana pohdin myös sitä, mikä oli teokselle oleellisinta ja mitä kokonaisuuteen lopulta tulisi. Teosidea eli koko ajan. Työskentelyni ei ollut tiukasti ennalta määriteltyä, vaan oli ennemmin pitkä, ennalta arvaamaton, intuitiivinen prosessi johon yhdistyi myös analyttinen ja matemaattis-geometrinen ajattelu.

Tuskastuin välillä omiin taipumuksiini, sillä olen taiteilija joka pitää rouheasta ja askeettisesta pinnasta – kaikesta esteettisestä ja hyvin tehdystä, kuten japanilaisesta raku-keramiikasta ja wabi-sabi estetiikasta. Tällaisen taiteen tuottama välitön mielihyvä ylittää kriittisen ajattelun. Motivaatio tehdä taidetta syntyy ennemmin aistillisesta kokemuksesta, kuin ajattelusta. Tekninen taitavuus ja esteettinen pinta ei mielestäni kuitenkaan itsessään enää riitä nykytaiteen sisällöksi. Marcel Duchampia mukaille tällaista estetiikkaan keskittyntä taidetta voitaisiin kutsua retinaaliseksi taiteeksi. Duchamp pyrki taiteessaan esittämään arkipäiväiset esineet itsessään taiteena, ei maalaamaan niistä kuvia, jotka olisivat taidetta.¹ Readymade myös siirtää taiteilijan kädentaidon ennemmin ajattelun taidoksi, koska sen pääpaino on nimenomaan ideassa. Lähestymistavassani kuvaan arkipäiväisiä esineitä maalilla (tussilla) ja paperilla, tehden kuvastusta esineestä kolmiulotteisen taide-esineen, jonka estetiikka on vähäeleistä, mutta perustavanlaatuaista ja ytimekästä. Teosteni muoto vihjaa minimalismia, käsitetaiteen, japanilaisen ja pohjoismaisen kulttuurin vähäeleiseen estetiikkaan. Teosta tehdessäni pohdin myös sitä, istuuko teoskokonaisuus ollenkaan käsitetaiteen määritelmään, sillä tavoitteeni ei ollut minimoida esteettisen lopputuotoksen merkitystä. Teoksen estetiikka oli ennemmin vähäeleistä, mutta korostunutta ja kokonaisuudelle hyvin oleellista.

Toisin kuin Duchamp, en näe taidettani pelkkänä älyllisenä haasteena – shakin pelaamiseen rinnastettavana toimintana. Teosten herättämät tunteet olivat itselleni päälimmäisiä, sillä ne ohjasivat luovaa prosessia ennen rationaalista päättelyä ja kertoivat mihin ideaan minun kannatti keskittyä. Työskennellessäni seurasin itsessäni herännyttä intoa, mutta pysähdyin välillä pohtimaan työtä myös kriittisesti. Ideoiden ohella pyrin siis olemaan tietoinen ajatteluni ja tuntemiseni liikkeistä, muutoksista motivaatiossa, sekä näyttäessäni keskeneräisiä töitä toisille, myös heidän reaktioistaan. Aihepiirin jokapäiväisyys ja banaalius, mutta samanaikainen filosofisuus puhutteli minua ja seurasin tätä motivoivaa polkua. Tein taidetta taiteesta, mutta vedin rajan siihen, että aiheen täytyi käsitellä jotain arkipäiväistä myös yleisellä tasolla. Ajatuksen tasojen välistä hyppelyä kuvaa hyvin se, että liitin linnunpöntön tilateokseen koska mökeillä yleensä on linnunpönttö.

Tekemäni veistokset näyttävät myös kolmiulotteisilta valokopioilta. Tekemällä paljon samankaltaisia veistoksia voisin alentaa niiden arvoa yksittäisinä uniikkeina taide-esineinä. Veistoksia voisi siis esittää röykkiöittäin, kuin kopiokoneella toteutettuna. Ajatus ei kuitenkaan kiehtonut minua riittävästi, joten jätin tämän näkökulman tutkimatta. Toukokuun 2015 lopputyökritiikissä silloinen tilallisuuden ja näyttelysuunnittelun professori Barbara Vanderlinden kiinnitti huomiota nimenomaan teoksen sisällön epätarkkuuteen. Hän piti ulkoasusta, mutta ei teoksen romanttisesta ulottuvuudesta. Hän oli nähnyt teoksen ensin kriittisenä puheenvuorona suomalaista puuteollisuutta kohtaan. Vanderlindenille romanttisuus näyttäytyi ”reaktionistiselta” menneisyyteen pakenemiselta. Sisällön epätarkkuus näkyi hänen mielestään siinä, että teosta saattoi tulkita liikaa, eikä se asettunut kokonaisuudessaan tietyn yhden idean kuvittamiseen. Sikäli kun tavoitteeni oli alunperin ollut säilyttää eri käsitteelliset tasot teoksessa, ei teos ollut mielestäni epätarkka. Tavoitteeni ei myöskään ollut kriittinen puheenvuoro, vaan ennemmin positiivinen, yhteyttä luova kokemus. Teos käsittelee arkkityyppistä suomalaisympäristöä, jonka välitön kokemus ei välttämättä avaudu kaikille kansallisuuksille samalla tavalla. Tuskinpa ikänsä kaupungissa asunut suomalainenkaan saisi teokseen samanlaista kosketusta, kuin kesämökeillä lapsuutensa viettänyt maanmiehensä. Olin aikaisemmin esitellyt keskeneräistä teosta englantilaiselle kuvanveiston tuntiopettaja James Prevettille. Hän pystyi samastumaan halkoihin, mutta mökin pintarakenteesta hän sen sijaan tuotti uuden tulkinnan 1980-luvun lopun muodin kivipestynä denim-farkkukankaana.

Näyttäessäni vielä keskeneräistä teoskokonaisuuttani eri ihmisille, pidin siitä, että aihepiirini herätti katsojissa myös arkiromanttisia tuntemuksia ja ilahdusta. Ihmisiä tuntuu kiehtovan jokin, joka esittää jotakin olematta sitä oikeasti. Otaksun, että reaalityodellisuuden sijasta esitys todellisuudesta on helpompi ottaa vastaan, koska se on kuvamaisuutensa ja mittasuhteensa kautta etääntynyt – ei niin todellinen. Aivan kuten pienoismallit ja lelut, ne yllyttävät leikkiin: simuloimaan mielikuvituksessa todellisuutta, kuitenkin turvallisella tasolla. Leikin kautta on helpompaa käsitellä vakavia asioita, eli sitä mitä aivan oikeasti on ja ottaa se haltuun. Teoskokonaisuuteni kuvasi myös suurimmaksi osaksi positiivisesti latautunutta elinympäristöä, joten oletin katsojan olevan hyvin vastaanottavainen. Teoksen saama myönteinen julkinen palaute vahvisti oletukseni. Työn aihepiiri ja sen huolellinen toteutus auttoi sitä olemaan helposti lähestyttävä, vaikka se käsitteikin suurelle yleisölle vierasta

ajattelua. Havaintojeni mukaan katsoja reagoi ensin tunteella, minkä takia ideoihin ja käsitteisiin keskittynyt taide harvoin on kansan syvien rivien suosiossa.

Ajattelu oli tärkeässä osassa taiteellisen työskentelyni aikana. Tästä huolimatta prosessia veivät eteenpäin enemmän erilaiset muodottomatkin tuntemukset, joita on vaikea käsitteellistää. Kuvataiteilijan etu on juuri kuva ja sen kyky ilmaista asioita, joita muilla ilmaisun tavoilla ei voi välttämättä saavuttaa. Eteläafrikkalaisen taiteilijan William Kentridgen esittämä näkemys: ”Olen vain taiteilija. Minun työni on piirtää, ei olla järkevää.” voi vapauttaa taiteilijan analyttisen ajattelun vastuusta.ⁱⁱ Luova prosessi tarvitsee järjettömyyttä ja vapautta, mutta sen on myös otettava jokin muoto. Analyttinen pohdinta voi antaa tätä muotoa, mutta mielestäni perustavanlaatuinen taide syntyy siitä, että mielellä on vapaus vaeltaa, eikä taiteen tekemiselle aseteta liian pitkälle eriteltyjä tavoitteita. Mielenkiintoinen kuvataide pakenee sanallista määrittelyä. Kuva puhuttelee eri tasoja ihmisessä kuin sanat. Lopulta taide voi ottaa minkä muodon tahansa. Metaforien ja runouden teho perustuu niiden kykyyn ylittää käytetyt sanat – kuvata jotain jota ei voi kuvata.

Lähdeluettelo

ⁱ *Marcel Duchamp and the Readymade*. Museum of Modern Art.

https://www.moma.org/learn/moma_learning/themes/dada/marcel-duchamp-and-the-readymade (Haettu 15.9.2015).

ⁱⁱ Atlas, Charles & Sollins, Susan. *William Kentridge, kaikki on mahdollista*. Suomennos Tapani Kärkkäinen. Britannia: Art:21 Inc. [Dokumentti, Yle Areena]

Drawn Space, tussi paperille, installaationäkymä, 2015
Drawn Space, ink on paper, installation view, 2015

Drawn Space, tussi paperille, installaationäkymä, 2015
Drawn Space, ink on paper, installation view, 2015

Drawn Space, tussi paperille, installaationäkymä, 2015
Drawn Space, ink on paper, installation view, 2015

Drawn Space (Linnunpönttö), tussi paperille, osa installaatiosta, 2015

Drawn Space (Birdhouse), ink on paper, part of the installation, 2015

Halkopino, tussi paperille, n. 70 x 33 x 33 cm, 2015
Stacked Wood, ink on paper, ca. 70 x 33 x 33 cm, 2015

Drawn Space, tussi paperille, osa installaatiosta, 2015
Drawn Space, ink on paper, part of the installation, 2015